

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 438/2019-42

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) a sudcov Ivana Fiačana a Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o prijatej ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Michalom Feciľakom, Jesenná 8, Prešov, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 16C/52/2023 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 11C/133/2012) a postupu Krajského súdu v Prešove v konaniach vedených pod sp. zn. 19Co/57/2013, sp. zn. 21Co/221/2016, sp. zn. 21Co/92/2017, sp. zn. 21Co/154/2018 a sp. zn. 21Co/7/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Prešov v konaní sp. zn. 16C/52/2023 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 11C/133/2012) a postupom Krajského súdu v Prešove v konaniach vedených pod sp. zn. 19Co/57/2013, sp. zn. 21Co/221/2016, sp. zn. 21Co/92/2017, sp. zn. 21Co/154/2018 a sp. zn. 21Co/7/2020 **boli porušené** základné práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Prešov **prikazuje**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 16C/52/2023 konal bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie v sume **5 000 eur**, pričom z uvedenej sumy **je povinný** Okresný súd Prešov zaplatiť sťažovateľovi sumu **3 000 eur** a Krajský súd v Prešove zaplatiť sťažovateľovi sumu **2 000 eur** do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Sťažovateľovi **priznáva** náhradu trov právneho zastúpenia v sume **796,29 eur**, ktorú **sú povinné** Okresný súd Prešov a Krajský súd v Prešove zaplatiť spoločne a nerozdielne právnenému zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 438/2023-21 z 20. septembra 2023 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa, ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Prešov (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) v konaní sp. zn. 16C/52/2023 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 11C/133/2012) a postupom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaniach vedených pod sp. zn. 19Co/57/2013, sp. zn. 21Co/221/2016, sp. zn. 21Co/92/2017, sp. zn. 21Co/154/2018 a sp. zn. 21Co/7/2020. Sťažovateľ ústavnému súdu navrhuje, aby okresnému súdu prikázal konať bez zbytočných prietáhov, a žiada aj priznanie finančného zadostučinenia od každého porušovateľa v sume po 30 000 eur a náhradu trov konania. Vec bola prijatá v senáte zloženom z predsedu Ľuboša Szigetiho a sudcov Jany Laššákovej a Petra Molnára. Po vzdaní sa funkcie sudkyne ústavného súdu Jany Laššákovej k 30. septembru 2023 senát pracuje podľa zmeny rozvrhu práce ústavného súdu a jeho dodatku č. 2 platného od 1. októbra 2023 do 31. decembra 2023 v zložení, ako to je uvedené v záhlaví tohto rozhodnutia.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh, ako aj vyžiadaného súdneho spisu vyplývajú nasledujúce skutočnosti:

3. V súdnom konaní sa sťažovateľ ako žalobca žalobou doručenou súdu prvej inštancie 29. júna 2012 domáhal, aby súd medzitýmnym rozsudkom určil, že mu patrí náhrada za zriadené vecné bremeno na parcele [REDAKOVANÉ] – zastavané plochy a nádvoría s výmerou 11 296 m² v katastrálnom území [REDAKOVANÉ] zapísanej na [REDAKOVANÉ], na ktorej sa nachádza pozemná komunikácia vo vlastníctve žalovaného. Ďalej navrhol, aby súd po vynesení medzitýmneho rozsudku pokračoval v konaní tak, že ustanoví súdneho znalca na vypracovanie znaleckého posudku na účely určenia hodnoty vecného bremena a zaviazá žalovaného na zaplatenie náhrady za vecné bremeno určenej znaleckým dokazovaním pred súdom. Vec bola pridelená sudkyňi Ivete Wildeovej, ktorá 3. júla 2012 oznámila svoju zaujatosť. Predsedníčka súdu vydala v ten istý deň opatrenie, ktorým vec sudkyňi odňala. Vec bola pridelená sudcovi Eduardovi Valenčinovi. Sťažovateľ zistil, že spis nebol prerozdelený v zmysle opatrenia predsedníčky súdu (teda prostredníctvom generátora v podateľni súdu), ale len pracovníčkou jej sekretariátu. Na túto skutočnosť sťažovateľ upozornil, ale predsedníčka súdu jeho upozornenie ignorovala.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka sťažovateľa, že neefektívna a nesústreďená činnosť okresného súdu aj krajského súdu mala nesporne hlavný dopad na neprimeranú dĺžku konania, pričom podiel na vzniku zbytočných prietáhov v konaní sťažovateľ pripisuje týmto súdom z týchto dôvodov:

5. Okresný súd postupoval nesprávne, keď sa v žiadnom zo svojich (piatich) rozhodnutí v priebehu konania nezaoberal námietskou nezákonnosti prideleného sudcu, ktorú sťažovateľ opakovane počas konania vznášal, ako to vyplýva z bodu I ústavnej sťažnosti.

6. Krajský súd nepostupoval takisto správne, keď sa rovnako ako okresný súd minimálne sedemkrát vôbec nezaoberal otázkou vznesenou sťažovateľom na nezákonnosť prideleného sudcu. V konaní vydal sedem rozhodnutí, v ktorých mal možnosť napraviť nezákonný stav a zaoberať sa námietskou sťažovateľa o nezákonnosti prideleného sudcu, odňať vec sudcovi a dať pokyn súdu prvej inštancie vec opäť prerozdeliť prostredníctvom generátora v podateľni súdu prvej inštancie. Konanie je stále na začiatku a celkovo súdne konanie trvá už viac ako 11 rokov.

7. Vec nie je možné považovať za právne a fakticky zložitú, pretože rozhodovanie súdov vo veciach bezdôvodného obohatenia – náhrady za užívanie pozemkov bez právneho dôvodu tvorí štandardnú rozhodovaciu agendu. Sťažovateľ zdôrazňuje, že k prietahom v konaní nedošlo ani v dôsledku jeho správania. Dĺžka napadnutého konania vedeného pred okresným súdom a krajským súdom je podľa sťažovateľa zjavne neprimeraná. Nedostatok v zložení súdu (ako to je v predmetnej sťažovateľovej veci) je podstatnou vadou konania – vadou zmätočnosti, pričom „nesprávne obsadený“ je taký súd, ktorý nie je obsadený v súlade s ustanoveniami určujúcimi zloženie súdneho orgánu. Je nesporné, že všetky úkony, ktoré nezákonní sudcovia počas niekoľkoročného zmätočného konania vykonali, boli nezákonné a bude ich potrebné vykonať znova.

III.

Vyjadrenie porušiteľov a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

8. Predseda okresného súdu vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti uviedol, že vec bola 29. júna 2012 pridelená zákonnej sudkyňi Ivete Wildeovej, ktorá 3. júla 2012 predložila predsedníčke súdu podanie o svojej zaujatosti z 2. júla 2012. Vtedajšia predsedníčka Iveta Mihoková opatrením z 3. júla 2012 vec menovanej sudkyňi odňala a dala pokyn na pridelenie veci náhodným výberom prostredníctvom generátora v podateľni tunajšieho súdu. Predmetná vec bola následne predsedníčkou súdu pridelená náhodným výberom prostredníctvom generátora. Ako predsedovi súdu mu neprislúcha hodnotiť postup predchádzajúcej predsedníčky súdu. V rozvrhu práce na rok 2012 je uvedené v pravidle 12 toto: *„Ak je sudca vylúčený z prejednávania veci (pre pomer k veci, účastníkom alebo ich zástupcom), bude ďalší zákonný sudca určený náhodným výberom prostredníctvom generátora.“* Predseda okresného súdu sa domnieva, že šlo pri vydaní opatrenia o chybu v písaní. K uvedenému názoru sa prikláňa z dôvodu, že vec už bola pridelená podateľňou náhodným výberom pri podaní návrhu Ivete Wildeovej, a teda z dôvodu vylúčenia sudcu pre pomer k veci, účastníkom či ich zástupcom je možné vykonať náhodný výber aj samotným predsedom súdu, pretože ten je zachovaný preradením podateľňou či preradením predsedom súdu. Subjektívne nie je možné ovplyvniť samotný výber sudcu, ten sa vykonáva prostredníctvom súdneho manažmentu, do ktorého nie je možné z pozície zamestnanca či samotného predsedu okresného súdu zasiahnuť. V uvedenom názore ho utvrdzuje aj skutočnosť, že predchádzajúca predsedníčka súdu 11. septembra 2012 vydala dodatok č. 6 k rozvrhu práce na rok 2012, v ktorom doplnila v časti rozvrhu práce *„Pracovný postup pri realizácii pravidiel určenia zákonného sudcu“* písmeno c), ktoré znie: *„V prípade výnimky na základe pravidiel daných rozvrhom práce z dôvodu vylúčenia*

zákonného sudcu bude spis pridelený náhodným výberom prostredníctvom generátora v podateľni okresného súdu inému sudcovi vybavujúcemu uvedenú agendu.“ Tento dodatok nadobudol účinnosť 26. septembra 2012. Skutočnosti týkajúce sa ďalšieho priebehu konania vyplývajú zo spisu, ktorý bol predložený ústavnému súdu. Po vydaní uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4Cdo/102/2022 z 31. mája 2023 bola vec pridelená 7. septembra 2023 sudcovi Michalovi Drimákovi, po predchádzajúcom sudcovi Eduardovi Valenčinovi, ktorý v súčasnosti pôsobí na krajskom súde.

III.2. Vyjadrenie krajského súdu:

9. Predsedníčka krajského súdu vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti poukazuje na konkrétnu judikatúru ústavného súdu, ktorá vychádza z charakteru odvolacieho konania, v ktorom je úlohou odvolacieho súdu preskúmanie postupu a rozhodnutia súdu prvého stupňa, pričom aj ojedinelá nečinnosť súdu, hoci aj v trvaní niekoľkých mesiacov, sama osebe ešte nemusí zakladať porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy či práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (napr. I. ÚS 42/01, III. ÚS 59/05). Dĺžku konania v trvaní jedného roka na odvolacom súde považuje ústavný súd za ústavne akceptovateľnú (III. ÚS 42/2016, III. ÚS 421/2017, III. ÚS 106/2018). V ďalšom zo svojich rozhodnutí ústavný súd konštatuje potrebu vziať do úvahy povahu konania súdu druhej inštancie, ktoré je v rámci Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) koncipované ako konanie, keď odvolací súd nemusí vo veci nariadiť pojednávanie, čím zákonodarca sledoval práve rýchlosť, efektívnosť a hospodárnosť odvolacieho konania. Je na úvahe konkrétneho odvolacieho senátu, či rozhodne bez nariadenia pojednávania. Ak odvolací senát rozhodne o odvolaní bez nariadenia pojednávania, nemožno časový úsek v danej situácii od podania odvolania do konečného rozhodnutia súdu druhej inštancie označiť ako nečinnosť. Skutočnosť, že súd nevykonáva žiadne úkony nemusí nevyhnutne znamenať, že nekoná a vecou sa nezaobera. Už samotný rozsah predmetných spisových materiálov – vecí na súde prvej inštancie, predmet žalobnej požiadavky a od nej odvádzaný do výroku rozsudku súdu prvej inštancie pojatý predmet konania zodpovedajú podľa súdu už uvedenému kritériu zložitosti veci po stránke skutkovej, ale i v otázke právneho posúdenia. Vzhľadom na uvedené navrhuje ústavnú sťažnosť proti krajskému súdu ako neopodstatnenú zamietnuť.

10. Pokiaľ ide o otázku práva na zákonného sudcu, krajský súd sa stotožnil so stanoviskom zákonnej sudkyne Antónie Kandravej, ktorá v podstatnom uviedla, že v už namietaných veciach odvolací súd nepostupoval správne, keď sa vôbec nezaoberal nezákonnosťou prideleného zákonného sudcu Eduarda Valenčina. V tejto súvislosti poukazuje na odôvodnenie posledného rozhodnutia vo veci sťažovateľa proti žalovanému mestu Prešov pod sp. zn. 21Co/7/2020 v bode 50: *„Vo vzťahu k námietke žalobca o nezákonnom sudcovi, JUDr. Valenčinovi, poukazuje odvolací súd na svoje skoršie vyjadrenie, obsiahnuté v uznesení sp. zn. 21Co/74/2015, 21Co/77/2015 zo dňa 17.09.2015, z obsahu spisu vyplynulo, že dňa 29.06.2012 bola vec vedená pod sp. zn. 11C/133/2012 pridelená na rozhodnutie sudkyňi JUDr. Ivete Wildeovej, ktorá však vyjadrila svoju zaujatosť v zmysle ust. § 15 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku a súhlasila s pridelením veci inému sudcovi. Predsedníčka Okresného súdu Prešov opatrením zo dňa 03.07.2012 s poukazom na vyhlášku MS SR č. 543/2005 Z. z., ako aj na rozvrh práce príslušného súdu, odňala vec JUDr. Wildeovej a vydala pokyn, aby táto vec bola náhodným výberom prostredníctvom*

generátora v podateľni pridelená inému sudcovi. Z uvedeného zistenia je tak zrejmé, že vec bola pridelená náhodným výberom, nie súdnou tajomníčkou či sekretárkou, ako to tvrdí žalobca. Z tohto dôvodu je jeho námietka nedôvodná.“ Odvolací súd v každom jednom prejednávacom prípade pristúpil k vyhodnoteniu námietok žalobcu a za relevantné pri svojom rozhodovaní považoval zistenia okresného súdu, z ktorých vyplynulo, že vec žalobcu po vylúčení sudkyne, ktorej vec bola pridelená, bola náhodným výberom prostredníctvom generátora pridelená inému sudcovi. Odvolací súd zotrúva v presvedčení, že v preskúmanom prípade vzhľadom na už opísané zistenie svoj názor k námietke žalobcu v rozhodnutiach, ktoré prijal, aj riadne odôvodnil. Zhrnúc vypovedané, odvolací súd navrhuje ústavnému súdu posúdiť ústavnú sťažnosť sťažovateľa ako nedôvodnú.

III.3. Replika sťažovateľa:

11. Sťažovateľ k vyjadreniu porušovateľa v 1. rade uviedol, že jeho tvrdenie je irelevantné, keďže relevantné je len to, že následný postup okresného súdu (pridelenie veci inému sudcovi) nebol vykonaný v zmysle opatrenia predsedníčky Ivety Mihokovej z 3. júla 2012. Uvedené vyplýva z uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/102/2022 z 31. mája 2022, ktorým je okresný súd viazaný a o jeho záveroch nemá súd prvej inštancie čo polemizovať. Je taktiež irelevantné a zavádzajúce tvrdenie súdu, že: (i) po predchádzajúcom sudcovi Eduardovi Valenčinovi bol spis (ešte v priebehu dovolacieho konania) pridelený Eve Lampartovej, a nie Michalovi Drimákovi, (ii) po vrátení veci z najvyššieho súdu okresnému súdu bola vec 6. júla 2023 opätovne pridelená v rozpore s rozvrhom práce, tzn., že vo veci opätovne koná nezákonný sudca, a to v súčasnosti Michal Drimák. Po vrátení veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 11C/133/2012 z najvyššieho súdu 28. júna 2023, bola vec na pokyn súdnej tajomníčky Martiny Sabolíkovej zo 6. júla 2023 zapísaná ako nová vec náhodným výberom (do senátu 16 C pod sp. zn. 16C/52/2023) a potom preradená do senátu sudkyňi Lampartovej (zákonnej sudkyňi). Podľa rozvrhu práce okresného súdu na rok 2023 s doplnením dodatku č. 9 z 3. júla 2023 (1 SprR 10/2022) platí pravidlo 11: „Vec zrušená v dovolacom konaní bude pridelená na prejednanie a rozhodnutie pôvodnému zákonnému sudcovi pod novou spisovou značkou; ak už takého sudcu na súde niet, bude vec pridelená náhodným výberom pod novou spisovou značkou.“ Po vrátení veci sp. zn. 11C/133/2012 z najvyššieho súdu mala však byť predmetná vec v súlade s už citovaným rozvrhom práce pridelená pôvodnej zákonnej sudkyňi Eve Lampartovej (tzn. do senátu 25 C) pod novou spisovou značkou [a nie ako nová vec náhodným výberom do oddelenia „C“ (do senátu 16 C pod sp. zn. 16C/52/2023) sudcovi Michalovi Drimákovi]. Okresný súd (na pokyn súdnej tajomníčky zo 6. júla 2023) postupoval svojvoľne, ak prejednanú vec zapísal ako novú náhodným výberom (do senátu 16 C pod sp. zn. 16C/52/2023) a až potom vec preradil do senátu sudkyňi Eve Lampartovej, keďže takýto postup rozvrh práce okresnému súdu neumožňuje. Následne po upozornení zo strany sudkyne Evy Lampartovej z 28. augusta 2023 predsedovi okresného súdu, že najvyšší súd uviedol, že vec mala byť pridelená prostredníctvom generátora podateľne, predseda vydal pokyn: «... vec prerad' do senátu zákonného sudcu Michala Drimáka, ktorý bol pridelený 6 júla 2023 náhodným výberom prostredníctvom generátora ako sudcovi vybavujúcemu agendu „C“.» Rozvrh práce okresného súdu neumožňuje po vrátení veci z najvyššieho súdu (ak pôvodný sudca je sudcom súdu) postup, aký okresný súd opätovne v predmetnej veci sťažovateľa zvolil, keď po vrátení veci z dovolacieho súdu zapísal vec ako novú pod novou spisovou značkou (sp. zn. 16C/52/2023, potom ju preradil pôvodnej zákonnej sudkyňi Eve Lampartovej a potom

vec preradil sudcovi senátu 16 C s poukazom na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/102/2022) s tým, že sudca Michal Drimák je zákonný sudca, keďže bol pridelený prostredníctvom generátora. Svojom postopom v rozpore s rozvrhom práce okresný súd vytvoril stav, že vo veci okresného súdu teraz vedenej pod sp. zn. 16C/52/2023 opätovne koná nezákonný sudca. K tomu sťažovateľ pripojil aj listinné dôkazy.

12. K vyjadreniu porušovateľa v 2. rade sťažovateľ v replike uviedol, že krajský súd zrejme iba povrchno prečítal ústavnú sťažnosť a nechápe, že prietahy v konaní boli aj z jeho strany spôsobené nesústreďenou a zmätočnou činnosťou z dôvodu, že na súde prvej inštancie roky konal vylúčený sudca. Odvolací súd napriek námietkam sťažovateľa, ktorý na tento nezákonný postup a následky z neho vyplývajúce vo svojich odvolaniach stále upozorňoval, v postupe okresného súdu nezistil pochybenie. Podľa sťažovateľa obaja porušovatelia ani po rozhodnutí najvyššieho súdu stále nechápu, že z ich strany došlo k porušeniu základných práv sťažovateľa.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

13. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože s prihliadnutím na predmet konania a vyjadrenia účastníkov od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

14. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu (II. ÚS 26/95). Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa naplní zásadne až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáhala odstránenia právnej neistoty týkajúcej sa svojich práv (napr. I. ÚS 41/02). Z uvedeného tak možno vyvodit', že prietahy v konaní sú trvajúcim protiprávnym stavom (až do právoplatnosti rozhodnutia vo veci) a v každom okamihu ich existencie dochádza k rovnakému porušovaniu toho istého práva (t. j. práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy).

15. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) vyplýva, že čl. 6 ods. 1 dohovoru vyžaduje, aby všetky fázy súdnych konaní smerujúcich k urovnaniu sporov o občianskych právach a záväzkoch skončili v primeranej lehote, a to vrátane fáz nasledujúcich po rozhodnutí v merite veci. Za integrálnu súčasť procesu sa považuje i výkon rozsudku akéhokoľvek súdu, preto je nutné dodržať primeranosť lehôt aj v exekučnom konaní (rozsudok ESLP vo veci Hornsby v Grécko z 19. 3. 1997, sťažnosť č. 18357/91).

16. V praxi ústavný súd akcentuje, že pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej konštantnej judikatúry, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov“ (I. ÚS 24/03, II. ÚS 66/03, IV. ÚS 15/03), pričom „tento účel možno zásadne dosiahnuť právoplatným rozhodnutím“ (III. ÚS 127/03). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup

v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Z judikatúry ústavného súdu však vyplýva tiež aj to, že v prípade extrémnych prieťahov (prieťahy, ktoré možno počítať v desiatkach rokov) už uvedené faktory strácajú význam, pretože ani právne či skutkovo najnáročnejšie spory nemajú trvať takú dlhú dobu, ktorá už predstavuje podstatnú časť ľudského života. Ústavný súd už mnohokrát vyslovil, že „oneskorená spravodlivosť je odmietnutou spravodlivosťou“ (pozri nález sp. zn. II. ÚS 17/2019, bod 32 a tam citované rozhodnutia) a že dĺžka konania počítaná v desiatkach rokov je z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľná a už sama osebe je spôsobilým dôvodom na vyslovenie porušenia základného práva účastníka takeého konania na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (napr. I. ÚS 52/01, I. ÚS 582/2015, III. ÚS 169/2017, II. ÚS 17/2019). Európsky súd pre ľudské práva v obdobných prípadoch konštatoval, že vo výnimočných prípadoch môže byť príliš dlhé trvanie súdneho konania považované za zásah do práva na prístup k súdu a neodôvodnená absencia konečného rozhodnutia počas obzvlášť dlhého obdobia môže predstavovať až odmietnutie spravodlivosti (rozsudok vo veci Vassilios Athanasiou a ďalší proti Grécku z 21. 12. 2010, č. 50973/08, § 52, II. ÚS 452/2021).

17. Povinnosť súdu a sudcu vyplývala do 30. júna 2016 z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý bol s účinnosťou od 1. júla 2016 zrušený, a počnúc týmto dňom je úprava civilného sporového, civilného mimosporového a správneho súdneho konania predmetom Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prieťahov podľa právnej úpravy účinnej do 30. júna 2016 vyplývala predovšetkým z § 6, § 100 ods. 1, § 117 ods. 1 a § 119 ods. 1 OSP.

18. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prieťahov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prieťahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý do ďalších ustanovení Civilného sporového poriadku so zohľadnením osobitostí jednotlivých druhov konaní, napríklad § 157 ods. 1, § 153, § 168 – § 172, § 179 ods. 1 alebo § 183 ods. 1 prvá veta.

19. Európsky súd pre ľudské práva pri poskytovaní ochrany práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorého obsahové komponenty sú v zásade identické s obsahom základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, uplatňuje kritérium významu veci z pohľadu sťažovateľa. Je prirodzené a ústavný súd to už vo svojej judikatúre zdôraznil, že každé namietané porušenie základného práva sa skúma vždy s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu, pričom ústavný súd akcentuje tri základné kritériá v súvislosti s namietanými prieťahmi v konaní pred všeobecnými súdmi: zložitosť veci, správanie účastníkov konania a postup súdu (porov. napr. I. ÚS 3/00 alebo I. ÚS 7/02). Medzi kritériá, na ktoré ústavný súd tiež prihliada pri svojom rozhodovaní, patrí aj predmet konania a jeho význam pre sťažovateľa (porov. napr. II. ÚS 32/02 alebo I. ÚS 19/00). Napokon ústavný súd taktiež prihliada v konkrétnom prípade na čas trvania konania (porov. napr. I. ÚS 92/97), resp. na celkovú dĺžku konania (porov. napr. III. ÚS 123/02). Obdobne i EŠLP vo vzťahu k právu na prejednanie veci v primeranej lehote v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru skúma primeranosť lehoty (*reasonable time*) konania v rámci konkrétnych okolností prípadu, aplikujúc pritom štyri základné kritériá na posúdenie primeranosti danej lehoty: zložitosť veci, správanie sťažovateľa, postup štátnych orgánov a význam sporu

pre sťažovateľa (pozri napr. Sürmeli v. Nemecko, č. 75529/01, rozhodnutie ESĽP z 8. 6. 2006, bod 128; Frydlender v. Francúzsko, č. 30979/96, rozhodnutie ESĽP z 27. 6. 2000, bod 43).

20. Pokiaľ ide o zložitost' veci po právnej stránke, vec sťažovateľa je štandardnou vecou agendy všeobecných súdov a po skutkovej stránke tiež nejde o zložitú vec. Napadnuté konanie prebieha od roku 2012 a nie je ešte právoplatne skončené napriek skutočnosti, že najvyšší súd dvakrát (v rokoch 2016 a 2023) vyslovil, že v tejto veci koná nezákonný sudca. Doterajšia extrémna dĺžka konania bola teda ovplyvnená nepochopením záverov najvyššieho súdu zo strany všeobecných súdov, ktorých postup sťažovateľ napáda na ústavnom súde.

21. Pri hodnotení správania sťažovateľa v preskúvanom konaní ústavný súd nezistil, že by sa výraznou mierou podieľal na doterajšej extrémnej dĺžke tohto konania. Bol v konaní aktívny, podával sťažnosti na priet'ahy pred súdom prvej inštancie a neustále namietal, že v konaní konajú nezákonní sudcovia. Ako zo súdneho spisu vyplýva, oneskorene reagoval na výzvu súdu na doplnenie pôvodného petitu žaloby. Tieto skutočnosti však v kontexte celého prípadu nemohli významným spôsobom ovplyvniť doterajšiu dĺžku konania. Okresný súd a krajský súd túto pasivitu sťažovateľa ani nijako nespomenuli.

22. Napokon sa ústavný súd zaoberal namietaným konaním súdov (prvej inštancie a odvolacieho súdu) z hľadiska možných zbytočných priet'ahov v konaní. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že už celkové trvanie konania na všetkých stupňoch všeobecných súdov viac ako 11 rokov, ktoré je stále na začiatku, pretože konali nezákonní sudcovia, je z ústavnoprávneho hľadiska netolerovateľné, a tak nie je potrebné osobitne vyhodnocovať podrobnejšie ich jednotlivé procesné úkony, resp. neefektívnu činnosť.

IV.1. Hodnotenie postupu okresného súdu:

23. Iba na zvýraznenie nedostatkov v jeho postupe ústavný súd uvádza, že nesústreďená a neúčelná činnosť okresného súdu bola zistená už na začiatku konania, keď ho zmätočne prerušil do rozhodnutia ústavného súdu o jeho ústavnej sťažnosti. Druhá významná skutočnosť, ktorá ovplyvnila celkovú dĺžku konania, bola najvyšším súdom zistená nezákonnosť v tom, že vo veci prakticky od samého začiatku konal nezákonný sudca, a túto nezákonnosť napriek námietkam sťažovateľa okresný súd ani krajský súd neodstránili. O tom svedčia jasne závery rozhodnutí najvyššieho súdu z roku 2016 a následne z roku 2023. V ostatnom rozhodnutí najvyšší súd uviedol: *«Dovolací súd po preskúmaní žalobcom vnesenej dovolacej námietky podľa § 420 písm. e) CSP z obsahu Rozvrhu práce Okresného súdu Prešov na rok 2012 v znení Dodatku č. 4, účinného od 1. júla 2012 (t. j. v čase vydania opatrenia predsedníčky okresného súdu z 3. júla 2012 o odňatí veci vedenej pod sp. zn. 11 C 133/2012 sudkyňi JUDr. Ivete Wildeovej, s pokynom, aby bola vec pridelená náhodným výberom prostredníctvom generátora v podateľni Okresného súdu Prešov) zistil, že v zmysle Všeobecných pravidiel určenia zákonného sudcu „Všetky podania adresované tunajšiemu súdu musia byť podateľňou prijaté, opatrené prezenčnou pečiatkou, na ktorej bude vyznačený dátum. Nápad rovnakého rozsahu je do jednotlivých senátov pridelo vaný sudcom v súlade s rozvrhom práce, náhodným výberom prostredníctvom generátora elektronickej podateľne.“ Podľa pravidla 12. Všeobecných pravidiel určenia zákonného sudcu „Ak je sudca vylúčený z prejednávania veci (pre pomer k veci, účastníkom alebo ich zástupcom) bude ďalší zákonný sudca určený náhodným výberom prostredníctvom generátora.“ ... Najvyšší súd dovolaciu*

námietku žalobcu o porušení práva na zákonného sudcu v prvoinštančnom konaní vyhodnotil ako dôvodnú. Z citovaných ustanovení zákona o súdoch, ako aj z Rozvrhu práce Okresného súdu Prešov na rok 2012 a predovšetkým z Opatrenia predsedníčky Okresného súdu Prešov z 3. júla 2012 vyplýva, že v prípade vylúčenia sudcu z prejednávania veci bolo potrebné prerozdeliť už pridelenú vec náhodným výberom pomocou technických prostriedkov v podateľni okresného súdu. V danom prípade však k prideleniu veci nedošlo náhodným výberom prostredníctvom generátora v podateľni súdu, ale výberom realizovaným prostredníctvom generátora pracovníčkou sekretariátu okresného súdu (o uvedenej skutočnosti svedčí list predsedníčky Okresného súdu Prešov JUDr. Ivety Mihókovej č. 1 SprO 1161/2012 z 24. augusta 2012 – č. l. 82 spisu, odvolávajúce sa aj na vyjadrenia pracovníkov podateľne Okresného súdu Prešov o prerozdelení spornej veci, podpis a odtlačok pečiatky na potvrdení o pridelení veci č. l. 10 spisu), v zmysle skoršieho Opatrenia predsedu Okresného súdu Prešov č. Spr. 103/2003 z 13. januára 2003 (č. l. 99 spisu), ktorým bývalý predseda Okresného súdu Prešov poveril realizáciou výnimiek prostredníctvom generátora náhodným výberom okrem podateľne súdu „... aj súdne tajomníčky, prípadne pracovníčku kancelárie predsedu okresného súdu“. Uvedené opatrenie z roku 2003 bolo následne zrušené následnými rozvrhmi práce Okresného súdu Prešov v ďalších rokoch a postup v zmysle zrušeného opatrenia z roku 2003 nevyplýval ani z Opatrenia predsedníčky Okresného súdu Prešov z 3. júla 2012 v konkrétnej veci. Rozsudkom súdu prvej inštancie rozhodol vo veci sudca JUDr. Eduard Valenčin, ktorému bola predmetná vec pridelená na prejednanie a rozhodnutie dňa 3. júla 2012 výnimkou z náhodného výberu realizovanou prostredníctvom generátora pracovníčkou sekretariátu okresného súdu, preto konanie pred súdom prvej inštancie bolo postihnuté vadou vyplývajúcou z § 365 ods. 1 písm. c) CSP (predtým § 221 ods. 1 písm. g) OSP), majúcou z povahy veci za následok i vadu podľa § 365 ods. 1 písm. b) CSP (predtým § 221 ods. 1 písm. f) OSP). Na uvedenú skutočnosť bol odvolací súd povinný prihliadnuť z úradnej moci, pričom zároveň bol povinný z tohto dôvodu rozhodnutie súdu prvej inštancie zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie. Tým, že takto nepostupoval rovnako porušil právo žalobcu na zákonného sudcu resp. nevyvodil procesné dôsledky z porušenia predmetného práva... Z týchto dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že dovolanie žalobcu je nielen procesne prípustné (§ 420 písm. e) CSP), ale tiež dôvodné (§ 449 CSP), lebo je v ňom opodstatnene namietané, že súdy nižších inštancií porušili právo žalobcu na zákonného sudcu, ktoré mu je zaručené v čl. 48 ods. 1 Ústavy...» Z uvedených záverov najvyššieho súdu teda jasne vyplýva, že tvrdenia okresného súdu v bode 8 nie sú pravdivé.

IV.2. Hodnotenie postupu krajského súdu:

24. Pokiaľ ide o postup krajského súdu, je potrebné zvýrazniť, že aj v jeho konaní ústavný súd zistil neefektívnu činnosť, ktorá spočívala v tom, že jeho rozsudok bol zrušený najvyšším súdom pre procesné pochybenie. Odvolací súd tak tiež prispel k vzniku priesťahov v konaní. Prvýkrát došla vec sťažovateľa odvolaciemu súdu ešte 21. marca 2013 po podaní odvolania sťažovateľa 12. februára 2013 proti uzneseniu okresného súdu č. k. 11C/133/2012-44 z 24. januára 2013, ktorým prerušil konanie do rozhodnutia ústavného súdu o podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľa vedenej na ústavnom súde pod sp. zn. Rvp 13566/2012 podľa § 109 ods. 2 písm. c) OSP. Krajský súd uznesením č. k. 19Co/572013-46 zo 7. mája 2013 zrušil uznesenie súdu prvej inštancie pre jeho nepreskúmateľnosť a vec mu vrátil na ďalšie konanie 27. mája 2013 (č. l. 46). Okresný súd ďalej uznesením č. k. 11C/133/2012-64 zo 4. augusta 2014 podanie žalobcu odmietol, pretože nereagoval

na uznesenie zo 7. septembra 2012, ktorým okresný súd vyzval sťažovateľa na doplnenie návrhu na začatie konania do 10 dní od doručenia výzvy na uvedenie určitého, zrozumiteľného a vykonateľného petitu návrhu na konkrétnu výšku náhrady za vecné bremeno, inak jeho podanie odmietne (výzva mu bola doručená 7. septembra 2012). Súčasne zamietol návrhy žalobcu na prerušenie konania, žalovaného na zloženie preddavku na trovy konania a uložil sťažovateľovi nahradiť žalovanému trovy v sume 208,32 eur. Proti uzneseniu podal sťažovateľ dovolanie 13. septembra 2014 (č. l. 66). Odvolací súd uznesením č. k. 2Co/401/2014-190 z 26. mája 2014 uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil a nepriznal stranám sporu trovy odvolacieho konania. Uznesením č. k. 11C/133/2012-100 z 28. októbra 2014 okresný súd zrušil uznesenie č. k. 11C/133/2012-64 zo 4. augusta 2014 vo výroku o odmietnutí podania žalobcu a vo výroku o trovách konania, pretože sťažovateľ v odvolaní doplnil výšku náhrady za vecné bremeno v sume 2 120 000 eur. Po rozhodnutí najvyššieho súdu č. k. 7Cdo/20/2016-189 z 25. augusta 2016 bola vec predložená odvolaciemu súdu 5. októbra 2016, ktorý 13. októbra 2016 predložil vec najvyššiemu súdu na rozhodnutie o dovolaní sťažovateľa proti uzneseniu krajského súdu č. k. 21Co/74/2015, 21Co/77/2015-156 zo 17. septembra 2015 a vec vrátil súdu prvej inštancie bez meritórneho rozhodnutia uznesením č. k. 21Co/221/2016, 21Co/222/2016-204 zo 16. mája 2017. Tretíkrát bola vec predložená odvolaciemu súdu 3. júla 2017, kde sa viedla pod sp. zn. 21Co/92/2017, pretože okresný súd (sudca E. Valenčin) uznesením č. k. 11C/133/2012-64 zo 4. augusta 2014 žalobu sťažovateľa odmietol, zamietol jeho návrh na prerušenie konania a zamietol návrh žalovaného na zloženie preddavku na trovy konania. Súčasne sťažovateľovi uložil nahradiť žalovanému trovy konania v sume 208,32 eur. Krajský súd následne odvolanie sťažovateľa meritórne neposudzoval a uznesením č. k. 21Co/92/2017 a 21Co/93/2017-218 z 24. októbra 2017 vec vrátil súdu prvej inštancie. Štvrtýkrát bola vec vedená na odvolacom súde pod sp. zn. 21Co/154/2018, 21Co/155/2018 od 26. októbra 2018, pretože okresný súd uznesením č. k. 11C/133/2012-463 z 15. augusta 2018 odmietol podanie žalobcu z 29. júna 2012, priznal žalovanému nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % a vrátil žalobcovi súdny poplatok v sume 16 430,04 eur a sťažovateľ podal proti tomuto rozhodnutiu odvolanie. Krajský súd uznesením z 1. augusta 2019 návrh sťažovateľa na doplnenie rozhodnutia č. k. 21Co/154, 155/2018-505 zo 4. apríla 2019 zamietol. Piatykrát bola vec vedená na odvolacom súde od 29. októbra 2020 v dôsledku odvolania sťažovateľa proti rozsudku okresného súdu č. k. 11C/133/2012-900 z 10. júna 2020, ktorým rozhodol o zamietnutí návrhu žalobcu na prerušenie konania, ako aj zamietnutí žaloby a priznaní trov konania žalovanému. Krajský súd rozsudkom č. k. 21Co/7/2012-1062 z 30. septembra 2020 potvrdil rozsudok okresného súdu a určil, že žalovaný má nárok na náhradu trov odvolacieho konania proti žalobcovi v rozsahu 100 %. Dňa 13. januára 2022 podal žalobca dovolanie proti rozsudku krajského súdu, argumentujúc aj tým, že vo veci koná sudca, ktorý nezodpovedá požiadavkám kladeným zákonom na zákonného sudcu, ako to vyplýva z § 3 (3) zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Dňa 31. mája 2023 najvyšší súd uznesením sp. zn. 4Cdo/102/202 zrušil rozsudok krajského súdu, ako aj rozsudok okresného súdu a vec vrátil okresnému súdu 28. júna 2023 na ďalšie konanie z dôvodu porušenia práva žalobcu na zákonného sudcu. Teda činnosť všeobecných súdov na prvom a druhom stupni bola zjavne neefektívna a nesústredená.

25. Ústavný súd neakceptoval námietky krajského súdu v bodoch 9 a 10, že ústavná sťažnosť nie je dôvodná a že o odvolaní rozhodoval vždy včas, pretože v okolnostiach prípadu bolo potrebné vziať do úvahy, že celkové neefektívne konanie krajského súdu spočívalo v tom, že nesprávne vyhodnotil námietky sťažovateľa, že na okresnom súde konal nezákonný sudca. To napokon viedlo k tomu, že všetky rozhodnutia vydané krajským súdom, ktorými rozhodoval o rozhodnutiach vydaných nezákonným sudcom súdu prvej inštancie, sú zmätočné.

26. Na základe rozhodnutia najvyššieho súdu sa tak konanie dostalo prakticky do počiatočného štádia. Celková nesústreďená, neúčelná a neefektívna činnosť súdu prvej inštancie, ako aj odvolacieho súdu tak trvala dovedna viac ako 120 mesiacov, t. j. 10 rokov.

27. Ústavný súd na základe uvedeného rozhodol, že postupom okresného súdu a krajského súdu v namietaných konaniach došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

IV.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadosťučinenie

28. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal. Vzhľadom na túto skutočnosť, že v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľa nebolo ešte napadnuté konanie právoplatne skončené, ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku nálezu).

29. Keďže ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru boli porušené postupom všeobecných súdov, zaoberal sa aj jeho žiadosťou o priznanie finančného zadosťučinenia.

30. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Cieľom tohto inštitútu je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany (IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 132/2012). Z rozhodovacej činnosti ESLP vyplýva, že spravodlivé finančné zadosťučinenie priznáva podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu (III. ÚS 204/2010).

31. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume po 30 000 eur od okresného súdu aj od krajského súdu a odvíja ju najmä od dĺžky tohto namietaného konania. Je nepochybné, že každému sťažovateľovi by malo byť priznané finančné zadosťučinenie za to, že všeobecný súd si nesplnil svoju povinnosť a neodstránil stav ich právnej neistoty počas niekoľkých rokov. Pre dovriešenie ochrany porušených práv sťažovateľa v tomto prípade ústavný súd považoval za primerané priznať (okrem vyslovenia porušenia jeho označených práv, príkazu konať a tiež náhrady trov konania) finančné zadosťučinenie celkovo v sume 5 000 eur, pretože požadovaná suma je značne nadhodnotená. Bral pritom do úvahy zistené

nedostatky pri hodnotení ich činnosti, ako aj podiely jednotlivých porušovateľov na celkovej dĺžke konania vyhodnotené v tomto náleze (bod 3 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

32. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 796,29 eur v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za 3 úkony právnej služby vykonané v roku 2023 podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky vrátane dane z pridanej hodnoty. Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2023 v sume 208,67 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2023 v sume 12,52 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Vzhľadom na uvedené ústavný súd vo veci náhrady trov konania sťažovateľa rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto nálezu.

33. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia sú okresný súd a krajský súd povinné zaplatiť spoločne na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 4 výroku nálezu).

34. S poukazom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, sa pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumie jeho doručenie poslednému z účastníkov konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. novembra 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu